

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

VII. Christus Gratia Dei, eiusque misericordia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

Christus, gratia & misericordia Dei. 95

apud nos super terram, & per se suo opere & suis manibus fabricabit nouam Creaturam, nouum calum, & nouam terram & nouum ex non seminata terra non seminatum hominem. Quem quidem nobis prius significans diuina Scriptura, & duplicat creaturæ & hominis constructionem, & narrationem; hinc ponens pricipium.]

vsus doctrina.

Fruum doctrinæ de Christo nouo homine, accipe ex Origene hom. 16. in Leuit. in fine. [Vide quatenus benedictiones promittantur, si mandata seruemus: *Struam, inquit, testamentum meum vobiscum, & manducabitis vetera, & vetera veterum, & eliciesis vetera à conspectu nouorum.* Quomodo eiicimus vetera à conspectu nouorum? Vetera habuimus, legem & Prophetas, vetera autem veterum, ea quæ ante legem fuerunt ab initio, cum mundus factus est. Venerunt Euangelia noua, venerunt & Apostoli. A conspectu horum, eiicimus vetera. Quomodo ea eiicimus? Legem secundum litteram eiicimus, vt statuamus legem secundum spiritum. Possimus & hoc modo dicere. Antequam veniret homo de caelo, & nasceretur homo celestis, eramus omnes terreni, & portabamus imaginem terreni. Sed vbi venit homo nouus, qui secundum Deum creatus est, eiicimus à conspectu eius vetera, deponentes veterem hominem, & induentes nouum, qui secundum interiorem hominem renouatur de die in diem.]

CAPVT VII.

Christus, gratia Dei, eiusque misericordia.

I Vxo hæc duo, quod eodem reuera recidunt, vt ex sequentibus perspicuum fiet: quamuis quod vtraque Christi prerogatiua sub diuersis his vocibus apud Patres & in Scripturis exprimitur, seorsim intra idem caput de vtraque sit dicendum, initio facto à gratia.

Christus, gratia substantialis, quæ apparuit omnibus hominibus, & sine Deo gustauit mortem, iuxta Apostolum.

Gratiam Christum, agnoscit S. Hieronymus in cap. 2. epistolæ ad Titum, tractans illud, *apparuit gratia Dei Saluatoris nostri.* Eam enim gratiam Dei Saluatoris, S. Hieronymus licet fateatur posse exponi de gratia per Christum collata hominibus, tamen admonet posse quoque accipi de gratia quæ sit ipse Deus Saluator noster, eo quod Dei Patris, viuens & subsistens gratia, ipse sit Christus. Agnoscit quoque Christum Dei gratiam, Ecclesia vniuersa, quæ

ex hac causa Deiparam compellat *matrem gratia*: quam gratiam, Christum esse non aduercentes aliqui, eam Deiparæ allocationem in hymno Ecclesiastico & precationibus lytaneuticis sunt calumniati, vt refert Richardus à S. Laurentio lib. 6. de laudibus Deiparæ ad illud, *in me omnis gratia*, eo ducti argumento quod solus Deus sit autor gratiæ. Sed elidit argumentum Richardus, dicendo eam gratiam cuius Deipara mater est, Christum esse: quæ ratione ea Deiparæ appellatio, subducitur cuius calumnia.

Profert in huius rei confirmationem Richardus, locum Apostoli Hebr. 2. vbi de Christo Domino sic dicitur; *Eum qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Iesum, propter passionem mortis gloria & honore coronatum, ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.* Ibi illud *gratia*, esse casum nominandi, atque adeo Christum designare, pronunciat autor prædictus. Nec dissentit D. Thomas lect. 3. ad idem caput, promens eam interpretationem ex D. Augustino. Eamque etiam habet Hilar. Diacon. ad hunc locum. Sic enim scribit. [Ipsum gratiam nominat, qui pro omnium salute gustauit mortem. Non enim debebatur nobis, vt filius Dei pro nobis gustaret mortem, sed gratia hoc fecit.] Et ita planè interpretari coguntur, quot eo loco Apostoli, vocem *gratia*, censent esse casum nominandi; quod tamen plerisque Græcis codicibus dissonat, qui nunc legunt *Christi Deus* quomodo etiam legit D. Chrysostomus & Theophilactus; tamen consentit cum aliis plerisque Græcis codicibus qui legunt *Christus*, quam lectionem agnoscunt DD. Græci non pauci. Lectio vulgata quæ sola est authentica, neutri Græcæ lectioni præiudicat, quia nomen *gratia*, potest & in auferendi, & in nominandi casu accipi; ac proinde ex ea non colligitur vtra Græcæ lectio sit magis probanda.

215 Ex nostra tamen vulgata, corrigendum est, quod antiqui quidam Græci codices aliter legebant nempe *Christus Deus*. Vnde factum est, vt aliqui latine id expresserint *sine Deo*. Quo pacto legit S. Ambrosius 5. de fide cap. 4. & Theodoretus ad hunc locum, ac etiam S. Fulgentius lib. 3. ad Trasim. cap. 20. Sensum verò esse ait S. Ambrosius, gustatam esse à Christo mortem temporalem pro omnibus; excepto solo Deo: ita vt etiam insensibilia ex Christi morte profecerint, liberando per eam à seruitute corruptionis. Theodoretus verò id restringit ad rationalia, non exclusis Angelis, quibus Christi mors profuit ad læticiam, ob congregatos in vnâ Rempublicam sub Christo Rege Angelos & homines. S. Fulgent. nihil moratus quibus profutura dicatur mors Christi, refert verba illa *sine Deo*, ad passionem solius carnis, Deo in sua diuinitate, à carnis perpeffionibus immuni. Qui omnes sensus pij sunt, longèque absunt à sensu Nestoriano, quem Oecumenius ab hæreticis huic lectioni *Christus Deus* in adificationem refert, qui Christum *sine Deo passum*, referebant ad Christi suppositum à diuino diuersum; indeque duplicem Christi personam inferebant. Sed planè contra Apostoli mentem, etiam supposita lectione illa, quam quod è vulgata latina dissentiat, non habemus pro legitima.

N tina.

tima. Sanè Vigilius lib. 2. contra Eutychem, cum voluisset Nestorium eo Apostoli loco abulum, illudque *sine Deo*, ad alteram Christi patientis, alteram Dei non patientis personam retulisse; ramentis eam qua Nestorius abutebatur loci Apostolici lectionem, ratam habet, legitque ipse quoque *sine Deo*: Tamen sensum Apostoli esse docet, Christum eundem Deum & hominem sola carne passum esse; Et post longam in ea veritate confirmanda expatiationem, concludit. [Quid est igitur *sine Deo gustare mortem*? nisi quia Verbum Immortale est, & passio secundum carnem est: unde & Petrus Apostolus ait; *Christo itaque passo carne*. Passio ergo propriè ad carnem pertinet secundum naturam. Ad Verbum autem secundum personam, quia & Verbi & carnis vna est eademque persona; ac per hoc Deus & passus est, & non est passus: passus secundum vñionem personæ, impassibilis secundum proprietatem naturæ.] Pulchrè item Fulgentius cap. illo 20. [Non hic Christum diuisit Apostolus, sed ostendit in vno Christo, quæ substantia passibilis & mortalis fuerit, quæ autem immortalis, impassibilisque permanferit. Sine Deo igitur homo ille gustauit mortem, quantum ad conditionem attinet carnis; non autem sine Deo, quantum ad susceptionem pertinet Deitatis: quia impassibilis atque immortalis illa diuinitas, cum in veritate formæ seruilis, & pati voluntariè pro nobis dignaretur & mori sicut in morte solius carnis, immortalis fuit, sic in passionibus totius hominis, impassibilis omnino permanfit.]

Nihil ergo Nestorianæ perfidie in ea Apostolici loci lectione præsidij est, quàm quod è Nestorianis confictum ait Oecumenius, ad mitti non debet; cum anterior Nestorio D. Ambrosius eam vsurparit, vt vidimus. Et ante Ambrosium quoque, receptam apud aliquos fuisse, docent illa verba Origenis tomo 1. in Ioan. ad illud in principio, cum explicat quomodo Christus sit magnus Pontifex. Sic enim scribit. [Magnus est Pontifex, non modò pro hominibus, sed etiam pro omni quod rationis est capax, hostiam semel oblatam seipsum offerens. *Sine Deo enim, vel per gratiam Dei*, (vt in quibusdam exemplaribus Epistolæ ad Hebræos ponitur,) *pro omni gustauit mortem*: siue *sine Deo pro omni gustauit mortem*, non solum pro hominibus mortuus est, verum etiam pro ceteris rationis capacibus; siue per gratiam Dei, pro omni gustauit mortem: pro omnibus sine Deo mortuus est. Per gratiam namque Dei, pro omni gustauit mortem.] Est ergo prædicta lectio loci Apostolici, multo antiquior Nestorio. Quamuis autem latina illius loci lectio vulgata, optimè cohæreat cum præsentis scopo nostro, possitque in ea vox *gratia*, sumi in casu nominandi & Christum designare: tamen ne loco ambigua lectionis inniti dumtaxat videamur ad hunc titulum Christo

tribuendum, alia quædam loca, expendenda sunt.

Idem factus gratia, & gratia data pro gratia, Ioan. 1.

216 Accipere in hunc sensum videntur nonnulli Patrum, illud Ioannis 1. vidimus gloriam quasi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. S. namque Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 2. duobus illis extremis verbis, duas Christi naturas expresse censet; nempe diuinam voce *veritatis*, est enim Deus ipsamet veritas. Vnde Christum esse *veritate plenum*, idem censet esse S. Fulgentius, ac si dictum fuisset, Christum esse plenè & sine vilo defectu, Deum verum; humanam verò Christi naturam, designatam censet S. Fulgentius verbo *gratia*, qua plenus dicitur Christus, quia in humana natura in qua homo verus, gratia factus est, plenus est. Vbi correspondentia membri secundi ad primum, postulat, vt vox *gratia* sumatur in casu nominandi; ita vt sicut Christus in se erat veritas ab æterno quæ Deus, sic in tempore quæ homo, dicatur factus *gratia*.

Existimari verò idem ferre locum ex eodem cap. 1. Ioan. quo Baptista Christo testimonium perhibens, & omnes de plenitudine eius accepisse professus, addit, & gratiam pro gratia. Non me latet, quàm variè & Patres & interpretes, accipiant eam gratiam pro qua nobis data est gratia. Et nonnulli quidem, gratiam noui testamenti, substitutam pro gratia legis veteris existimant. Erat enim lex quoque vetus, gratia quædam sed cum ea locutio admodum insolens videatur in scripturis, moxque lex contra distinguatur gratiæ, cum subdit Ioannes, *lex per Moysen data est gratia & veritas per Iesum Christum facta est*; manifestum videtur, eam expositionem non quadrare. Alij gratiam pro gratia, dici putant, vitam æternam repositam pro meritis ex gratia profectis. Nam liquet vitam æternam ab Apostolo spectatæ radice meritorum quibus paratur, gratiam petiisse nominari. Verum Ioannes de gratia agebat iam accepta. Ait enim, *de plenitudine eius omnes accepimus*. Non acceperat autem gloriam, sed tantum erat accepturus. Agit igitur de alia gratia iam collata.

217 Eam ego si agatur de gratia data & accepta, (Cartulianus lib. 2. de laud. Dei p. art. 1. vocat *gratiam gratiam*, & contraponit *gratia gratianti*.) censuerim esse gratiam sanctificantem, qua iusti per Christum facti sunt, quotquot coram Deo iusti fuerunt. Volebat enim Baptista, se præ Christo deprimeret, & quantopere Christo aderet, declarare. Cum ergo dixisset, Christum sibi meritò prælatum, subdit eius rei causam; quia & ipse, & quotquot ad eam diem fuerant Sancti, stillas sanctitatis & gratiæ de eius plenitudine acceperant, & gratiam pro gratia: quod quantum attinet ad gratiam acceptam, de gratia eos sanctificante, manifestè dicitur. Quantum verò attinet, ad gratiam pro qua data est hæc & Baptista & aliorum purorum hominum gratia seu sanctitas; etiam videri id possit cadere in gratiam Christi habitalem; tamen magis propriè accipi potest de gratia subsistente & viuente, quæ Christus est, vt ex S. Hieronymo, initio diximus. Nam gratia Christi accidentaria, non est fons gratiæ nostræ: alioqui

alioqui purus homo posset alteri mereri gratiam, quod constat falsum esse. Fons ergo gratie puris hominibus collata, est Christus ipse, qui est gratia substantialis: & eatenus accepimus gratiam pro gratia, nempe pro Christo, qui Dei donum primum est, gratiam remissionis peccatorum, & sanctificationis. Bellèque cum hac interpretatione consentiunt verba sequentia. Subditur enim, tanquam ratio, cur dictum sit datam esse gratiam pro gratia; *lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est.* En per quam gratiam, facta sit gratia quam accepimus; & pro quo gratia, data sit omnibus gratia. Vtique per Christum, & pro Christo, per quem factam esse gratiam, continenter subiicit Baptista. Vide verò an non id ferant verba illa Clementis Alexandrini 2. pædagogi cap. 7. (lex est vetus gratia, per Moysen à Verbo data. Quocirca dicit quoque Scriptura; *lex per Moysen data est*: Non à Moysen: sed à Verbo quidem, verum per Moysen seruum suum. Et ideo fuit ad tempus. Aeterna autem gratia & veritas, per Iesum Christum facta est. Videte verba Scripturæ; de lege quidem, *data est*, (inquit,) tantum. Veritas autem, quæ est gratia Patris, est æternum. Verbi opus: & non dicitur dari, sed per Iesum fieri, sine quo factum est nihil.]

Ad idem aptatus Thronus gratiæ,
apud Apostolum.

218 In eundem sensum Gerſo i. p. sermone de circuncis. Domini, habito coram Papa apud Tarasconam, accipiendum censet illud Apostoli, *accedamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ.* Eum namque *thronum gratiæ*, ait Gerſo esse ipsum Christum, per quem gratia facta est, & quem ait æquè dici posse *gratiæ*, ac à Platone dictus est *misericordia*; verbis illis *Dei mei, misericordia mea.* [Et quid est (inquit,) misericordia, nisi gratia?] Vt verò sumendum sic est Apostoli locus, pulchrè omnino ut paulo post ostendat, quomodo gratia Dei apparuerit in Christi aduentu, quod Apostolus ad Titum 3. affirmat, considerandum proponit Gerſo, idcirco Verbum factum esse hominem, ut contrariis per contraria mederetur. Quia enim per superbiam prorsus horrendam, mortales plerique affectant audire Dei, & incommunicabile nomen stercorei & simo arroganti; Deus vique eo se demisit, ut qui non rapinam arbitraretur esse se æqualem Deo, exinaniri voluerit, & habitu inueniri ut homo, ne dedignaretur mortalis homo, affectari humilem Deum. Similiter quia auaritia omnium malorum radix, & turpissima idololatriæ fons erat, Christus liberalitate sua, & preciosissimarum opum, sanguinis inquam & vitæ profusione, cupiditati nostræ fecit latis. Gula in genus nostrum mortem iniecerat. Et hanc curauit Christus ieiuniis suis, & iugi cibi ac potus paritate. Eadem peccatorum omnium est ratio, proportionem seruata. Quia verò specialiter laborabant homines teterrimo ingratitudinis vitio, aduersus ingratitudinem nimiam, exhibuit Deus gratiam infinitam, Christum scilicet suum. Hæc est Gerſonis cogitatio; quæ congruentior & ac-

ceptior foret, si non ad medendum ingratitudini, cui gratitudo & gratiarum actio opponitur, sed ad remouendam elongationem à Deo qua vniuersum genus humanum pessimè afficiebatur, Christum substantialem gratiam, diuinitus prouisum affirmasset.

Christus non ex meritis, atque
adeo gratia.

219 Rationem optimam denominandi Christum *gratiam Dei*, suggerit eam ipsam denominationem usurpans D. Augustinus lib. de corrept. & gratia cap. 11. Disputans enim de gratia Adami latiore, nobis autem necessaria potentior; subdit. [Et quæ gratia potentior, quàm Dei Vnigenitus filius æqualis Patri, & coæternus, pro eis homo factus, & sine vilo vel originali vel proprio peccato, ab hominibus peccatoribus crucifixus? Qui quamvis die tertio resurrexit nunquam moriturus ulterius, pertulit tamen pro mortalibus mortem, qui mortuis præstitit vitam, ut redempti eius sanguine, tanto ac tali pignore accepto, dicerent, *si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non, & cum illo omnia nobis donauit?* Deus ergo naturam nostram, id est animam rationalem; carnemque hominis, Christus suscepit, susceptione singulariter mirabili; vel mirabiliter singulari, ut nullis iustitiæ suæ præcedentibus meritis; filius Dei sic esset ab initio quo esse homo cœpisset, ut ipse & Verbum quod sine initio, vna persona esset. Neque enim quisquam, tanta rei huius & fidei cæcus est ignorantia, ut audeat dicere, quamvis de Spiritu sancto & Virgine Maria filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium benè viuendo, & sine peccato bona opera faciendo, meruisse ut esset Dei filius: resistente Euangelio atque dicente, *Verbum caro factum est*. Nam ubi hoc factum est, nisi in vtero virginali, unde fuit initium hominis Christi? Itémque virgini requirenti, quomodo fieret quod ei per Angelum nunciabatur, Angelus respondit, *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: propterea, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.* Propterea (inquit,) non propter opera, quæ nondum nati vtiq; nulla sunt: Sed propterea quia Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Ista natiuitas profectò gratuita, coniunxit in vnitatem personæ hominem Deo, carnem Verbo. Iam natiuitatem bona opera secuta sunt, non bona opera meruerunt.]

Rectissime igitur Christus dicitur *gratia Dei*, quia neque suis propriis meritis effecit ut esset, neque vilius alterius putæ creaturæ meritis, (quæ Christum omnia supponunt,) adductus est Deus, ut Christum produceret: sed ex mera sua bonitate id præstitit. Eaque ex causa 10. Ciuit. cap. 29. agens contra Porphyrium, affirmat Christum esse summum exemplum gratiæ.

*Eandem ob causam, dictus misericordia,
vel etiam misericordia.*

220 Hæc ipsa est ratio, cor Christus dicatur quoque *misericordia Dei*. Nam vt paulo ante ex Gerson dicebamus, quid est misericordia, nisi gratia? Et hoc sensu, Deiparam in hymno Ecclesiastico appellari *matrem gratie matrem misericordie*, quia mater est Christi, qui est ipsa Dei gratia, & misericordia, affirmat Amedeus Lauian. hom. 3. de Deip. *sub finem*. Dissertit in hanc sententiam, æqualis eius, & eiusdem instituti Cisterciensis auctor gloria, S. Bernardus serm. 1. de Purif. exponens de Christo in templo suscepto, verba illa *Psalmis suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui*. Representans eleganter & solide, magnam generis humani miseriam, insignis diuine miserationis indignam; & antiquorum Patrum illos gemitus, *Domine in celo misericordia tua & veritas tua usque ad nubes*. [At vbi sanè minoratus est Christus paulò minus ab Angelis, factusque est Dei & hominum mediator, ac velut lapis angularis pacificauit per sanguinem suum quæ in cælis sunt, & quæ super terram; ex hoc planè iam suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Eramus enim & nos natura filij iræ, sed consequuti sumus misericordiam.]

Hoc verò aliquatenus corrigit, aut potius perficit serm. 5. in Natiu. Dom. docens, genus humanum cum Christum suscepit, non modò misericordiam, sed & *misericordiam* esse consecutum: eoque refert, quod ab Apostolo 2. Cor. 1. Deus Christi pater, dicitur *pater misericordiarum*; & quod Threno. 3. misericordie Domini multæ esse dicuntur. Tum subdit. [Vnus est Dei filius, vnum Verbum; sed miseria nostra multiplex, non modò magnam misericordiam, sed & multitudinem querit miserationum. Fortè tamen propter substantiam duplicem qua subsistit humana conditio, cum sit vtraque tam misera, non incongruè duplex hominum dicatur esse miseria, licet sit multiplex in vtraque. Siquidem & corporis & cordis nostri tribulationes multiplicatæ sunt: sed ab vtriusque necessitatibus eruit, qui totum hominem saluum facit. Cum ergo vnus ille & vnus Dei Filius, & iam nunc venerit propter animas, tollere scilicet peccata mundi; & secundo propter corpora sit venturus, vt ea resuscitet, & configuret corpori claritatis suæ: non incongruum fortasse videbitur, vt in eo quod Patrem misericordiarum benedicimus, duplicem hanc misericordiam consiteamur. Sulciens enim humanæ naturæ corpus simul & animam, non modò semel *consolamini*, sed (vt supra quoque meminimus.) *Consolamini, consolamini dicit Dominus Deus vester*; vt vide licet certi sumus, quod vtrumque sit saluaturus, qui neutrum suscipere est dedignatus.]

221 Non nemo quoque, illud *Psalmis* votum ad Deum, *ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis*, non de salutari aliquo aut misericordia accidentaria, sed de substantiali, id est de Christo; est interpretatus: Nec incongrue. Nam totus ille *psalmus*, de mysterio Incarnationis est manifeste

conscriptus. Sicut ergo Christus interprete S. Ambrosio serm. 6. in *psalm. 118. v. 1.* est illa gloria inhabitans in terra nostra, & salutare Dei in quo misericordia & veritas obuiuerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt; itemque veritas orta de terra, & iustitia de cælo propiciens; sic etiam est misericordia Dei, quam ostendi sibi, & David & Patres antiqui omnes, incensissimis studiis affectabant. [Ipsè est misericordia, (ait citatum verticulum glossans S. Ambrosius) vtpotè remissio peccatorum. Ideò dicit: Ostende quem videre possit in corpore. Nam Deum in maiestate sua, videre non poterat, quia Deum nemo vidit vnquam. Audius Propheta desiderat videre, quem sperat tenere; quem si viderit, desiderat propriis manibus comprehendere.] Idem in *psal. 47.* ad illud *suscipimus Deus misericordiam tuam*, cum dixisset, hæc verba posse & ad Filium & ad Patrem dirigi, subdit. [Si ad Patrem refertur; quid est, in medio templi tui, nisi quia Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi? In illo ergo templo, *suscipimus*, (inquit) *misericordiam tuam*: hoc est, Verbum quod caro factum est, & habitauit in nobis. Sicut enim redemptor Christus, ita & misericordia. Quæ autem maior misericordia, quàm quod pro nostris flagitijs se præbuit immolandum, vt sanguine suo mundum lauaret, cuius peccatum nullo alio modo potuisset aboleri? Etenim si de Sanctis viris Apostolus dixit; *Templum Dei vos estis, & Spiritus sanctus habitat in vobis*; quanto magis carnem Domini Iesu, templum Dei exherim, qui semper plenus Spiritu sancto legitur, & ipse testificatur, dicens; *Sentio de me virtutem exisse*; quæ virtus omnium vulnera accensa sanabat.]

Tandem nec illud tametsi exile, nec in speciem adeò genuinum, prætermittendum est. A Deo petere misericordiam, idem omnino est quod poscere regnum Dei, vt latè prolequitur Cabasilas in expositione Liturgiæ cap. 13. Sed neque hoc à Christo abhorret, quem dicit *regnum Dei*, infra liquebit.

Vsus doctrina.

Apparuit itaque in Christo gratia Dei & misericordia, ita vt nunquam obseruari nobis possit Christus, (& obseruari debet perpetuo) quin simul obuieretur nobis gratia, & misericordia Dei in nos. Vnde non modò ad gratiam in Deum, & misericordiam in egentes Dei tanta gratia vlt, imitatione; sed etiam ad omne opus bonum trahi nos, vt Apostolus methodo docuit agnoscamus. Apparuit (inquit) *gratia Dei omnibus hominibus, erudiens nos et dirigens impietatem & faculoria desideria, soluit & iuste & pie vinamus in hoc saculo*.